

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar gällande betänkandet SOU 2023:16 Staten och betalningarna

(Dnr Fi2023/01259)

Sammanfattning

I stort instämmer Migrationsverket i förslagen och materialet i betänkandet. Vi ser dock också utmaningar i vår verksamhet på grund av den digitala utvecklingen som riskerar finansiell exkludering inom delar av myndighetens målgrupp. Våra huvudsakliga synpunkter på betänkandet redovisas som följer.

5 Allas möjligheter att betala och tillgången till betaltjänster

5.3.1 Allmänt om digitalt utanförskap

Migrationsverkets uppfattning är att det finns ytterst begränsade möjligheter för asylsökande att få öppna ett bankkonto, trots Finansinspektionens bedömning¹. Avsaknad av id-handlingar, personnummer och bankkonto påverkar möjligheterna till betaltjänster som förutsätter BankID och dessutom smarta telefoner. Att uteslutas från tillgången till betaltjänster och betalningssätt innebär digitalt utanförskap och leder till större utsatthet när asylsökande blir tvungna att förlita sig på mer osäkra metoder för hantering av kontanter, lön och räkningar.

Utredningen påtalar även att målgruppen nyanlända (s.181) har utmaningar med betalningstjänster och betalningssätt. Migrationsverket vill belysa vikten av att berörda myndigheter hanterar handläggningen av personnummer skyndsamt och med bibehållen kvalitet, vilket är en förutsättning för att komma in i det svenska samhället.

5.7.2 Målet om tillgång till grundläggande betaltjänster bör ändras

Migrationsverket instämmer helt i utredningens förslag gällande ”mål om att alla i Sverige ska ha möjlighet att göra betalningar till rimliga kostnader, oavsett betalningssätt”.

¹ Se Finansinspektionens ställningstagande 2022:1 Asylsökandes tillgång till finansiella tjänster.

Migrationsverket håller med om beskrivningen av asylsökandes svårigheter att skaffa bankkonto, betala räkningar och hämta ut pengar på avi. För den enskilde asylsökande innebär det även svårigheter att få sin eventuella lön utbetald. Från civilsamhället får Migrationsverket emellanåt signaler om att personer som möter målgruppen, till exempel i sitt arbete med språkkurser inom studieförbund och frivilligorganisationer, ibland hjälper sökande att betala räkningar. Det kan upplevas som osäkert för både den sökande och för personen som hjälper till. Den senare måste då använda sitt privata BankID och konto för att hjälpa en person som hen mött i sitt arbete eller genom sitt engagemang i en förening.

Migrationsverket ser även problem för de målgrupper som utredningen i övrigt nämner. Målgruppen personer med skyddade personuppgifter och kvinnor som utsätts för ekonomiskt våld i hemmet nämns kortfattat men utredningen saknar vidare analys och förslag angående åtgärder för insatser. Migrationsverket ser gärna att utredarna vidare belyser dessa målgrupper så att insatser även inkluderar dem.

5.7.3 De statliga insatserna bör breddas, förstärkas och utvärderas

Migrationsverket är positivt till utredningens förslag att utvärdera de statliga insatserna och att kommande insatser ska inriktas på att skapa goda förutsättningar för att alla ska kunna göra betalningar och anpassas till utvecklingen på den digitala betalningsmarknaden med förhoppning att även asylsökande och nyanlända inkluderas i framtida insatser.

6 Tillgång till konto för betaltjänster

6.2.8 Annan vägledning och yttranden från Europeiska bankmyndigheten (Eba)

Särskilt om asylsökande

Migrationsverket välkomnar förslaget att banker i större utsträckning ska kunna erbjuda betalkonto med ett begränsat utbud av tjänster, om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism i det enskilda fallet bedöms vara hög, i stället för att vägra tillgång till betalkonto helt.

17 Statens betalningar

17.6.2 Betalningssätt för statliga utbetalningar

Migrationsverket instämmer i utredningens förslag om att införa bestämmelse om utbetalning av ersättning i betalningsförordningen, att kunna använda laddningsbara korttjänster när myndigheten saknar uppgifter om bankkonto. Däremot är det som utredningen anger på s. 186 ”Asylsökande får vanligtvis sin ersättning från Migrationsverket utbetald på så kallade laddningsbara kort vilket innebär att de kan handla i butiker eller ta ut kontanter i uttagsautomater (se även kapitel 17)” missvisande, eftersom Migrationsverket har efterbetalda

kort som är kopplade till ett konto. Det är inte korten som laddas utan kontot, kopplat till ett ärendenummer (dossienummer), som fylls på med medel.

Utredningens beskrivning av att laddningsbara kort även är bra exempelvis vid en större samhällsstörning, kan Migrationsverket delvis instämma i. Men ser samtidigt att även sådana laddningsbara kort eller kort kopplat till konto förstås kan bli svåra att använda vid vissa samhällsstörningar.

Utredningens förslag är att utbetalning av ersättning från statlig myndighet i första hand ska göras till den enskildes bankkonto. Migrationsverket anser att formuleringen av förordningsändringen bör beakta att myndigheter, när det finns särskilda skäl, kan behöva betala tillbaka hela eller del av inbetald ansökningsavgift. För att minimera riskerna för penningtvätt bör en återbetalning i första hand genomföras samma betalningsväg som inbetalningen. Flertalet av Migrationsverkets ansökningar registreras via webbsida och betalas med kontokort. Återbetalning kan i och med det verkställas via myndighetens betalväxel och avtalsbank direkt på kontokortet. Det innebär i praktiken indirekt återbetalning till den enskildes bankkonto.

19 Konsekvenser av utredningens förslag

19.3.8 Kapitel 13

Läkemedel som omfattas av högkostnadsskyddet ska kunna betalas med fysiska betalningsmedel utgivna av Riksbanken

Migrationsverket anser att det bör framföras att asylsökande och skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet inte omfattas av lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner m.m. De har samma behov av att kunna betala med fysiska betalmedel på apotek, men som kundgrupp omfattas de inte av lagen om läkemedelsförmåner m.m. och det högkostnadsskydd som gäller för andra i Sverige, utan här gäller de läkemedel som är receptförskrivna, det vill säga även läkemedel utan subvention.

21 Författningskommentar

21.1 Förslaget till lag (2024:000) om betalningsmedel

Den föreslagna nya lagen om betalningsmedel, läst tillsammans med avgiftsförordningen (1992:191) och utifrån resonemangen i betänkandet, innebär att Migrationsverket som statlig myndighet har en skyldighet att ta emot fysiska betalningsmedel (kontanter) vid betalning av avgifter. Vi bedömer att Migrationsverkets verksamhet inte har ett sådant tydligt inslag av civilrättslig karaktär att verket omfattas av undantaget i 6 § andra stycket föreslagna lagen.

Det är sannolikt att viljan att betala kontant kommer att öka när lagen träder ikraft och det blir känt att det finns en skyldighet för myndigheter att ta emot kontant betalning. Migrationsverket anser att utredningen bör överväga att i

förordning ge myndigheter en möjlighet att fastställa att kontant betalning endast kan ske på vissa kontor, under förutsättning att andemeningen i betänkandet inte förloras. Detta skulle också ytterligare minska den risk som betänkandet tar upp om att mer omfattande kontanthantering leder till en ökad risk för personalen, till exempel för att utsättas för rån.

Migrationsverket konstaterar vidare att lagförslaget innebär att svenska utlandsbeskickningar som är behöriga att ta emot ansökan om uppehållstillstånd eller visering också kommer att bli skyldiga att ta emot kontant betalning i svenska kronor. Hantering av svenska kontanter i utlandet riskerar att innebära extra administration och valutaomräkningar. Migrationsverket föreslår därför att utredningen ser över lämpligheten i den delen av lagförslaget.

Migrationsverket konstaterar, liksom utredningen, att myndigheter inte är upptagna i förteckningen över vilka fysiska och juridiska personer som omfattas av lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Migrationsverket kommer därigenom inte ha en skyldighet att efterforska var eventuella kontanter härstammar från. Lagförslaget kan innebära att personer som befunnit sig legalt eller illegalt i Sverige och tjänat pengar på illegalt vis kommer att använda dessa pengar för att betala ansökningsavgift för uppehållstillstånd för sig och sin familj. Migrationsverket anser att det bör förtydligas om och på vilket sätt myndigheter bör agera för att minska risken att myndigheter utsätts för penningtvätt.

Detta remissvar har beslutats av undertecknad generaldirektör efter föredragning av expert Tobias Karlsson, Ulrika Berglin och Lena Andersson. I den slutliga handläggningen har även redovisningschef Gun Södervall och planeringsdirektör Annika Gottberg deltagit.

Maria Mindhammar
Generaldirektör